

'Niet alle Nederlanders zijn slecht'
Koloniaal verlangen

Duizenden Indonesiërs verkleden zich als kolonials. Waarom kruipen zij in de huid van hun voormalige onderdrukkers?

foto's Aniek Steketeer tekst Arnold van Bruggen

Lisnar uit Medan, Sumatra, als Nederlandse 'mevrouw'

Balongsari (voormalig Rawagede), waar tijdens de politiole acties in 1947 bijna alle mannen (431) werden geëxecuteerd

Prakoso staat elke zondag vroeg op. Aan de muur van zijn slaapkamer hangt dan al het pak dat hij die dag wil dragen. Soms is dat het pak van de plantagemanager, een andere keer gaat hij als Nederlands student. Prakoso is zestien en wil later president van Indonesië worden. Maar zijn interesse ligt niet bij de moderne politiek, maar bij het Nederlandse verleden van zijn land. In zijn kamer staat een scheepskist met daarin een Nederlands geweer, een collectie tropenhelmen en een willekeurige verzameling Nederlandstalige boekjes; hij is de taal niet machtig. Om halfzes springt hij op zijn Nederlandse Fongers-fiets en sjeest naar Plaza Indonesia, het enorme plein waaromheen het moderne Jakarta is gebouwd. Rondom dat plein verzamelen zich elke zondagochtend Indonesiërs in tropenpakken, KNIL-uniformen en damesjurken. De antieke fiets is de gemeenschappelijke deler, maar de belangstelling gaat verder. 'Het is een herinnering aan de tijd die ons beschaving heeft gebracht,' zegt Prakoso. 'Niet alleen fietsen, maar ook wetten, bureaucratie. Ik denk dat veel mensen door de onafhankelijkheidsstrijd niet doorhebben hoe positief de koloniale tijd ook is geweest.' Wie je ook vraagt, iedereen geeft een bijna nostalgische uitleg aan de verkleedpartij. 'Alles uit de koloniale tijd is sterk en onbreekbaar. Ik zweer erbij,' zegt Yanto (58). 'Maar,' zegt hij, 'we willen ook ons erfgoed veiligstellen. Deze geschiedenis is ook van ons.' Op zijn borst prijken medailles van de vele geschiedenisclubs met duizenden leden die ditzelfde elke zondagochtend in andere steden van Indonesië doen. Maar was Nederland hier niet heel fout bezig in de koloniale tijd? 'Tot en met de val van Soeharto in 1998 kregen we alleen geschiedenisles over de oude koninkrijken,' verklaart Adi Setiawan (30) in Soerabaja. 'De koloniale tijd werd zoveel mogelijk weggelaten, alsof die niet 350 jaar heeft

'Ik denk dat veel mensen niet weten hoe positief de koloniale tijd is geweest'

geduurd. Pas na de machtswisseling mochten wij ons weer organiseren en zelf onze geschiedenis vertellen.' Adi is een van de voortrekkers van de Roode Brug Community, vernoemd naar de plaats waar de Nederlanders en Britten stuk liepen op de Indonesische vrijheidsstrijders. Als ze zich verzamelen, herleven de dagen van weleer. Een groep mannen en vrouwen in Nederlandse soldatenpakken staat in de schaduw van de bomen in het stadspark. Een grote, breedgebouwde jongen, verkleed als Nederlandse soldaat, stelt zich voor als Raymond Westerling en drukt dan een kleine Indonesische vrijheidsstrijder tegen de grond. In zijn rechterhand heeft hij een mes, met zijn knieën dwingt hij het lichaam onder zich. 'Sommigen vinden het raar dat mijn vrienden en ik ons verkleeden als Nederlanders,' vertelt Adi. 'Maar als we ons niet verkleeden, herkennen de mensen ons niet. Juist door onze uniformen komen ze naar ons toe. Dan ontstaat vanzelf een gesprek over onze geschiedenis. Niet over de nationale geschiedenis zoals de regering die dicteert, maar hoe die echt geweest is.'

In Volendams kostuum

Het koloniale verleden is onontkoombaar in Indonesië. De stadscentra staan nog altijd vol met villa's, paleizen, theaters en overheidsgebouwen uit de Nederlandse tijd. Maar deze erfenis staat onder druk sinds, tegelijk met de herwonnen vrijheid na 1998, de economie aantrekt. Grote hotels en bedrijven, investeerders en particulieren ontdekken de binnensteden. In elke grote stad verenigen liefhebbers van de koloniale architectuur zich daarom in erfgoedverenigingen, zoals de Medan Heritage Trust op het westelijke eiland Sumatra. Debby, een van de vrijwilligers van deze stichting, stuitert voor haar bezoek uit, van Plantageziekenhuis tot voormalig Hotel De Boer en de koloniale villawijken. Ze wijst op de materialen die gebruikt werden: het beste hout en de sterkste Deli-klei. 'De koloniale architectuur kan ons veel leren over hoe je bouwt in dit klimaat,' zegt Debby. 'Veel moderne gebouwen hebben airconditioning, maar dan waait in de natte tijd wel de regen naar binnen.' Even later staat ze tierend voor een bouwput langs de weg. 'Nog geen jaar geleden stonden hier twee prachtige villa's,' vertelt ze, 'binnenkort komt er een modern hotel.' De economische voorspoed in Indonesië treft als eerste de koloniale binnensteden. 'Corruptie,' zegt Debby. 'Wettelijk lijkt alles goed geregeld, in praktijk is alles mogelijk.' Ze gaat het Thong Thong Ho gebouw in, met een prachtig plafond van glas-in-lood. 'Ik wil hier een zakencentrum van maken voor jonge creatieven,' vertelt Debby. 'Met koffiebars, een boekwinkel.' Het zou zo maar een gouden idee kunnen zijn. In steeds meer steden verschijnen koffiehuisjes en restau-

rants in Nederlandse retrovormgeving, met antieke Nederlandse meubelen en Nederlandse menukaarten. De H.E.M.A. is een succesformule die bitterballen en stampot verkoopt. Elke zaterdag kun je er op de foto in Volendams kostuum. Debby kijkt bewonderend omhoog naar het veelkleurige plafond. 'Ons verleden geeft ons iets speciaals. Als wij ons ergens mee kunnen onderscheiden, is het wel onze koloniale architectuur.'

De koloniale geschiedenis levert zo de bouwstenen voor een nieuwe identiteit van het moderne Indonesië. In dat verhaal lijkt voor de schaduwzijde van het koloniale verleden bijna geen plaats. Zelfs op Zuid-Sulawesi, waar de echte Raymond Westerling rondtrok en bloedbaden aanrichtte, lijkt men deze kant van het verleden te relativiseren. 'Niet alle Nederlanders zijn slecht,' zegt Andi Monji uit Suppa, waar Nederlanders in 1947 een 'zuiveringsactie' hielden. 'Zelfs tijdens de oorlog, als je met ze in contact kwam, bleken het best aardige jongens te zijn. Nu is het voorbij, het is geschiedenis. Als mensen zich willen verkleeden in koloniale pakken, dan laat je eenvoudigweg zien dat we ooit gekoloniseerd zijn.' Het is de vraag of de nieuwe generatie Indonesiërs, opgegroeid in de benauwde dictatuur van Soeharto, niet met valse romantiek naar het koloniale verleden kijkt. Dat vraagt ook kunstenaars Titarubi zich af. In een ruime loods in Yogyakarta legt ze de laatste hand aan de Indonesische inzending voor de biënnale van Venetië, een project waarin ze de omgang met het verleden bevraagt. 'De Nederlandse tijd staat voor mij symbool voor moderniteit,' zegt Titarubi. 'Feminisme, kunst, technologie, het is hier allemaal door de Hollanders binnengebracht. Dat moeten we koesteren. Maar ook alles wat fout is aan Indonesië is begonnen in de koloniale tijd. Hoe de plantages werken: met goedkope arbeid en onder bescherming van het leger. Corruptie is door de Nederlanders geïnstitutionaliseerd. Helaas kijken veel mensen alleen met nostalgie terug naar de oude tijd. Ze beschouwen het koloniale verleden als iets moois, iets exotisch. Maar de zwarte kant ervan moeten we ook niet vergeten.' ■

'Vroeger is een ver land' van Anoek Steketeer en Arnold van Bruggen is van 26 april tot en met 1 september te zien in het Tropenmuseum in Amsterdam

Plaza Indonesia, Jakarta: leden van fietsclub Jakarta Sepeda Onthel

Eddy Madani uit Jakarta als Nederlandse ambtenaar

Gardi Seni in kampong Makassar (Jakarta) verhuurt Nederlandse koloniale kostuums

Kranggan aan de Progo-rivier op Centraal Java, waar tijdens de onafhankelijkheidsoorlog een bloedbad werd aangericht

Rubbim uit Soerabaja verkleed als Raymond Westerling, de beruchte Nederlandse commandant van de Speciale Troepen